

Νέος κορονοϊός και παραπληροφόρηση: η παραγωγή βίντεο στην υπηρεσία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

Άλκηστις Γεωργίου¹, Θάλεια Γκόντα², Έλλη Άνθη-Καλοφωλιά³

¹Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Τεχνών Ήχου & Εικόνας, email: a15geor1@ionio.gr - ²Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης, email: thalia@ionio.gr - ³Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης, email: elli@ionio.gr

SARS-CoV-19 and misinformation: video production in the service of academic libraries

Alkistis Georgiou¹, Thalia Gonda², Elli Anthi-Kalofolia³

¹Ionian University, Department of Audio & Visual Arts, email: a15geor1@ionio.gr - ²Ionian University, Library & Information Centre, email: thalia@ionio.gr - ³Ionian University, Library & Information Centre, email: elli@ionio.gr

Περίληψη

Σκοπός – Αυτή η εισήγηση στοχεύει να ανοίξει τη συζήτηση σχετικά με τις εναλλακτικές διόδους επικοινωνίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με τους χρήστες τους. Ειδικότερα δε σε περιόδους κρίσεων, κατά τις οποίες η έξαρση της παραπληροφόρησης είναι ισχυρή, η επικοινωνία με στόχο τη σωστή ενημέρωση και την καθοδήγηση είναι επιτακτική. Στην περίοδο του νέου κορονοϊού, που διανύουμε, το βίντεο ήταν το μέσο που επιλέχθηκε από τη Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης του Ιονίου Πανεπιστημίου ως η προσφορότερη δίοδος επικοινωνίας.

Μεθοδολογία/προσέγγιση – Βιβλιογραφική επισκόπηση για την παραγωγή βίντεο από τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες διεθνώς και ειδικά σε σχέση με την εκπαίδευση των χρηστών ενάντια στην παραπληροφόρηση. Βιβλιογραφική επισκόπηση των εργαλείων που αυτές χρησιμοποιούν ή προτείνουν για τη δημιουργία βίντεο. Παρουσίαση της μελέτης περίπτωσης της Βιβλιοθήκης του Ιονίου Πανεπιστημίου, λαμβάνοντας υπόψη την τεχνική

και την καλλιτεχνική άποψη παραγωγής των βίντεο, αλλά και την τεκμηρίωση του περιεχομένου.

Ευρήματα – Οι κατάλληλες συνεργασίες της Βιβλιοθήκης, καθώς και η ανάγκη επικοινωνίας και καθοδήγησης των χρηστών οδήγησε στη δημιουργία σειράς 6 ενημερωτικών βίντεο. Όταν ξέσπασε η πανδημία λόγω του νέου κορονοϊού, αλλά και η «πανδημία» παραπληροφόρησης που ακολούθησε, το υφιστάμενο ανθρώπινο δυναμικό με την τεχνογνωσία και την εμπειρία που είχε πλέον κατακτήσει, παράγαγε 2 νέα βίντεο με διττό σκοπό: αφενός τη διατήρηση της επικοινωνίας με τους χρήστες, η οποία διακόπηκε βίαια με την έναρξη της περιόδου καραντίνας και αφετέρου την ενημέρωση των χρηστών σχετικά με την παραπληροφόρηση και τον εφοδιασμό τους με ένα εργαλείο που θα τους βοηθούσε πρακτικά να ξεχωρίζουν τις ψευδείς ειδήσεις από τα γεγονότα.

Αυθεντικότητα/αξία – Λίγες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες παράγουν και προωθούν συστηματικά βίντεο για την επικοινωνία και την ενημέρωση των χρηστών τους. Ακόμη λιγότερες είναι εκείνες που δημιουργούν βίντεο με καλλιτεχνικές αξιώσεις. Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να μοιραστεί την τεχνογνωσία που η Βιβλιοθήκη μας έχει συλλέξει τα τελευταία χρόνια στο ζήτημα αυτό.

Λέξεις-κλειδιά: Βίντεο, Παραπληροφόρηση, Πληροφοριακή παιδεία, Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, Επικοινωνία Βιβλιοθήκης-Χρήστη

Abstract

Purpose – This paper discusses the alternative channels of communication among academic libraries and their users. In times of crises, when the rise in misinformation is strong, communication with a focus on dissemination of the correct information is imperative. During the SARS-CoV-19 pandemic, Ionian University Library and Information Centre chose video production as an appropriate means of communication.

Methodology / approach – We review the video production by academic libraries and especially in relation to educating users against misinformation and we also refer to the tools they use or propose for video creating. We present the Ionian University Library case study, taking into account the technical and artistic aspects of video production, as well as the content documentation.

Findings – The appropriate collaborations of the Library as well as the need for communication and guidance of the users led to the creation of a series of 6 informative videos. When a "pandemic" of misinformation followed the COVID-19 outbreak, with the know-how and experience we had gained, we produced 2 new videos with two purposes: on the one hand, to maintain the communication with our users which was violently interrupted by the lockdown and on the other hand, to inform our users about misinformation and to equip them with a tool that would help them distinguish the fake news from the facts.

Authenticity / value – Few academic libraries produce and systematically promote videos to communicate and inform their users. Even fewer are those that create videos with artistic pretensions. We wish to share the know-how our Library has accumulated over the last years on this issue.

Keywords: Video, Misinformation, Disinformation, Information Literacy, Academic libraries, Library-User Communication.

1. Εισαγωγή

1.1. Η εξάπλωση της παραπληροφόρησης σε καιρούς κρίσης και ο ρόλος των βιβλιοθηκών

Στις αρχές του 2020, όταν είχε ήδη ξεσπάσει η επιδημία λόγω του SARS-CoV-2, μαζί με τους χιλιάδες θανάτους και τα εκατομμύρια κρούσματα (Johns Hopkins University, 2020) που ακολούθησαν, ξέσπασε ένα κύμα παραπληροφόρησης, ψευδών ειδήσεων, ψευδοεπιστήμης και συνωμοσιολογίας, ιδιαίτερα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Όπως δήλωσε ο Γενικός Διευθυντής του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ), Dr Tedros Adhanom Ghebreyesus (Munich Security Conference 2020):

«Δεν αγωνιζόμαστε απλώς ενάντια στην πανδημία, αγωνιζόμαστε ενάντια στην πανδημία της παραπληροφόρησης (infodemic). Οι ψευδείς ειδήσεις εξαπλώνονται γρηγορότερα και ευκολότερα από τον ιό και είναι εξίσου επικίνδυνες».

Τέτοιας έκτασης είναι το φαινόμενο, που ο ΠΟΥ στις 29-31 Ιουλίου 2020 διεξήγαγε το πρώτο σχετικό παγκόσμιο συνέδριο, το [1st WHO Infodemiology Conference](#). Μάλιστα, σύμφωνα με έρευνα του Guardian (26/10/2020) η Ελλάδα βρίσκεται στη δεύτερη θέση, με ποσοστό 46%, μεταξύ των χωρών που πιστεύουν ότι τα ποσοστά θανάτου από κορονοϊό έχουν υπερεκτιμηθεί. Επίσης, σύμφωνα με έρευνα του Εργαστηρίου Ειρηνευτικής Δημοσιογραφίας του Τμήματος Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του ΑΠΘ και της ierax analytix θύμα ψευδών ειδήσεων στη χώρα μας φαίνεται να έχει πέσει ένας στους δύο πολίτες στην περίοδο του κορονοϊού. Από την έρευνα αυτή, που έγινε σε 2 στάδια (μέσα Μαρτίου και μέσα Απριλίου 2020), μεταξύ άλλων προκύπτει ότι κυρίαρχη πηγή ενημέρωσης και στα 2 στάδια είναι οι ενημερωτικές ιστοσελίδες και ακολουθούν τα κοινωνικά δίκτυα, τα οποία από 32% στο πρώτο στάδιο, ανέβασαν το ποσοστό τους στο 64% (Κωνσταντάτου, 2020).

Μεταξύ των πυλώνων για τη διαχείριση της πανδημίας της παραπληροφόρησης συγκαταλέγεται η ενίσχυση της πληροφοριακής παιδείας σχετικά με την υγεία και την

επιστήμη (Eysenbach, 2020). Ενίσχυση της πληροφοριακής παιδείας προτείνει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (σ. 16) και ιδιαίτερη προσοχή «στις ευάλωτες ομάδες, για παράδειγμα στους νέους και στα παιδιά, που διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο παραπλάνησης και, ως εκ τούτου, εκτίθενται σε πιο επικίνδυνες καταστάσεις». Για τις βιβλιοθήκες η διδασκαλία των δεξιοτήτων εκείνων που ονομάζουμε πληροφοριακή παιδεία αποτελεί παράδοση. Υπό την έννοια αυτή, μπορούν και πρέπει να συνεισφέρουν στον αγώνα κατά της παραπληροφόρησης, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη ότι οι νέοι κάνουν ιδιαίτερη χρήση των κοινωνικών δικτύων. Αν και το έργο μοιάζει τιτάνιο, νομίζουμε ότι είναι εφικτό, αρκεί να δρούμε στοχευμένα.

1.2. Βιβλιοθήκες και παραγωγή βίντεο: γιατί και πώς

Το βίντεο ως μέσο ενημέρωσης και καθοδήγησης του κοινού των βιβλιοθηκών χρησιμοποιείται αρκετά χρόνια στο εξωτερικό και στην Ελλάδα (Mizrahi and Bedoya, 2007). Ως ο αδιαφιλονίκητος διανεμητής online βίντεο (Clement, 2020), το YouTube συγκεντρώνει και τις δημοσιεύσεις βίντεο των βιβλιοθηκών, οι οποίες δημιουργούν και αναρτούν το περιεχόμενό τους σε χωριστό κανάλι ή στο κανάλι του ιδρύματός τους (Little, 2011). Για το λόγο αυτό, αναζητήσαμε εκεί βίντεο βιβλιοθηκών τα οποία να στοχεύουν στην καταπολέμηση της παραπληροφόρησης για τον νέο κορονοϊό. Η αναζήτηση αυτή δεν απέδωσε καρπούς, ωστόσο ορισμένες βιβλιοθήκες δημοσίευσαν διαδικτυακά σεμινάρια που πραγματοποίησαν με το θέμα αυτό¹. Συνηθέστερα την περίοδο αυτή το βίντεο χρησιμοποιήθηκε για να ενημερωθεί το κοινό για τις – νέες ή όχι – υπηρεσίες των βιβλιοθηκών στην περίοδο της καραντίνας², για την επαναλειτουργία των βιβλιοθηκών μετά την καραντίνα ή για την προβολή οδηγιών ασφαλούς χρήσης της Βιβλιοθήκης εν μέσω πανδημίας³.

Η θεματική των βίντεο αυτών δεν ξαφνιάζει, αφού οι βιβλιοθήκες συχνά αναρτούν βίντεο στο YouTube με περιεχόμενο που μπορεί να διακριθεί στις εξής κατηγορίες: Γενική παρουσίαση της Βιβλιοθήκης, Προσανατολισμός/Ξενάγηση, Βίντεο δημιουργημένο από χρήστες, Προώθηση υπηρεσίας ή συλλογής, Τεκμηρίωση συμβάντος (π.χ. βίντεο εκδήλωσης), Νέα και Οδηγίες/Διδασκαλία (Colburn & Haines, 2012).

¹ Ενδεικτικά αναφέρουμε τη σειρά [“Coronavirus: Hoaxes, Fear, and Truth – How Libraries Can Help”](#) από το [Southwest Florida Library Network \(SWFLN\)](#) η οποία απευθύνεται σε βιβλιοθηκονόμους του δικτύου. Επίσης, τη σχετική με το θέμα σειρά σεμιναρίων από το [Network of the National Library of Medicine \[NNLM\]](#).

² [Boston College Libraries](#) με το βίντεο [Boston College Libraries, COVID-19 Edition](#) ή [Cuyahoga Community College \(Tri-C\)](#) με το [Tri-C Library during COVID-19](#).

³ [Using the Library safely during COVID-19](#) από St John's College Cambridge, το [COVID-19 and the Library: Keeping Everyone Safe](#) από το [Hughes Hall, Cambridge](#) ή το [Reopening Guidelines for Visitors to the Library of Virginia](#).

Ορισμένα βίντεο έχουν διακριθεί για τη δημιουργικότητά τους, ανταμείβοντας τους παραγωγούς τους με υψηλά ποσοστά δημοφιλίας⁴. Άλλα βίντεο αποτελούν δικές μας επιρροές, όπως η σειρά [How to ... at the library \(in about a minute\)](#) του [University of Toronto Libraries](#), λόγω της ιδέας να παρουσιάζει τις βασικές λειτουργίες της Βιβλιοθήκης σε ένα λεπτό ή τοβίντεο για τις ψευδείς ειδήσεις από τις [Fordham University Libraries](#) με τίτλο "[Fake News for Students](#)" που επίσης χρησιμοποιεί τα κριτήρια της IFLA.

Πληροφορίες και κατανοητές οδηγίες για τη δημιουργία ενός βίντεο μας δίνει η Anali Perry (2011).

Εν κατακλείδι, δεδομένου ότι οι νέοι ηλικίας 18-24 – το κατεξοχήν κοινό των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών – καταναλώνουν πολλές ώρες βλέποντας βίντεο στο YouTube⁶, ενώ παράλληλα, μέσω του βίντεο οι βιβλιοθήκες επικοινωνούν μαζικά με τους χρήστες τους (Webb, 2007), πολλές βιβλιοθήκες κάθε τύπου δημιουργούν πλέον και αναρτούν βίντεο στο YouTube.

2. Η παραγωγή βίντεο από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου

2.1. Ιστορικό

Σε ένα από τα μικρά πανεπιστήμια της χώρας, το Ιόνιο, με αναλογικά αρκετά μεγάλη βιβλιοθήκη και λίγο προσωπικό, μέλημά μας ήταν να βρούμε κατάλληλα μέσα για να επικοινωνούμε τους χρήστες μας, να προβάλλουμε τις υπηρεσίες μας και το έργο μας.

Η έμπνευση για το πρώτο βίντεο ήρθε στην απογραφή των έντυπων περιοδικών τον Δεκέμβρη 2018, παρατηρώντας την ποικιλία θεματικών και σχεδιαστικών τεχνοτροπιών των εξωφύλλων. Από μέλος της ομάδας της απογραφής με ιδιαίτερες γνώσεις και ενδιαφέροντα στον τομέα, έπεσε η ιδέα. Έτσι, δημιουργήσαμε ένα stopmotion⁷ με επιλεγμένους τίτλους από τη συλλογή περιοδικών, διάρκειας λίγων δευτερολέπτων, το οποίο μοιραστήκαμε με το κοινό μέσω της σελίδας της Βιβλιοθήκης στο facebook.

Η αρχή είχε γίνει: στο επόμενο βίντεο πειραματιστήκαμε με τη γενική παρουσίαση της Βιβλιοθήκης και των υπηρεσιών της. Με στόχο την πρωτοτυπία και την ενημέρωση, το βίντεο είχε στυλ βωβού κινηματογράφου⁸. Πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο 2019,

⁴ Σταχυολογούμε το βίντεο "[New Spice-Study like a scholar, scholar](#)" που έχει συγκεντρώσει 3.500.000 προβολές στο YouTube, αποτελεί δε παραγωγή της [Βιβλιοθήκης του Brigham Young University](#) και το "[Tour The Library](#)" της [Harper College Library](#).

⁶ Για παράδειγμα [έρευνα](#) της Statista δείχνει ότι οι νέοι/νέες ηλικίας 18-24 στην Ιταλία περνούν 27 ώρες το μήνα κατά Μ.Ο. στο YouTube.

⁷ Stop motion animation: περιγράφει έργα παραστατικής κινηματογραφίας, όπου κινώντας αντικείμενα από τον πραγματικό κόσμο και φωτογραφίζοντας την κίνηση σε ξεχωριστά καρέ, δημιουργούν την ψευδαίσθηση της κίνησης (Βασιλειάδης, 2006).

⁸ Βωβός κινηματογράφος: ταινίες που δεν έχουν συγχρονισμένο ηχογραφημένο ήχο και πιο συγκεκριμένα δεν έχουν ηχητικούς διαλόγους. Στις βωβές ταινίες οι διάλογοι γίνονται μέσω παντομίμας και κάρτες τίτλων-διαλόγων (Βικιπαίδεια, 2019).

προβλήθηκε από το facebook, την ιστοσελίδα μας και την ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου και μέχρι στιγμής έχει συγκεντρώσει σχεδόν 2.000 προβολές, 12 άλλες κοινοποιήσεις από την αρχική ανάρτηση και θετικά σχόλια. Τη δουλειά αυτή, με μεταφρασμένες κάρτες τίτλων-διαλόγων, στείλαμε τον Ιούλιο 2019 για προβολή στο IFLA WLIC 2019 στην Αθήνα.

Στη συνέχεια, θελήσαμε να αποδώσουμε με έναν ανάλαφρο και αστείο τρόπο τις απαγορεύσεις που ισχύουν στη χρήση μιας βιβλιοθήκης. Έτσι προέκυψε το «6+1 πράγματα που δεν πρέπει να κάνετε σε μια βιβλιοθήκη...» τον Οκτώβριο 2019, επίσης σε συλλ βωβού κινηματογράφου. Το βίντεο συγκέντρωσε περισσότερες από 1.200 προβολές, 17 άλλες κοινοποιήσεις από την αρχική ανάρτηση και θετικά σχόλια.

Με μια σειρά από βίντεο πλέον στο ενεργητικό μας, γεννήθηκε η ανάγκη για μια συστηματική παρουσίασή τους και έτσι, δημιουργήσαμε ξεχωριστό κανάλι στο YouTube. Για τις ανάγκες προώθησής του, τον Νοέμβριο 2019, ολοκληρώσαμε τα γυρίσματα ενός σύντομου trailer.

Μετά τις πρώτες αυτές δημιουργίες με καλλιτεχνικό χαρακτήρα, αποφασίσαμε να επικεντρωθούμε σε σύντομα ενημερωτικά βίντεο για τις υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης: εγκαινιάσαμε τη σειρά «Η Βιβλιοθήκη σε ένα λεπτό» με το πρώτο της βίντεο «Πώς μπορεί να γίνει κανείς μέλος στη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου;» με συμμετοχή φοιτητών/τριών, το οποίο δημοσιοποιήθηκε με πρεμιέρα στο κανάλι YouTube τον Νοέμβριο 2019.

Στη συνέχεια έχουμε την ευκαιρία να δούμε συγκεντρωτικά όλα τα βίντεο και τη διάδρασή τους, με τη σειρά δημιουργίας τους (τα στοιχεία διάδρασης είναι της 19^{ης} Νοεμβρίου 2020):

Σειρά Βίντεο	Τίτλος και σύνδεσμος	Πρεμιέρα	Διάδραση στο Facebook	Διάδραση στο Κανάλι YouTube	Περιγραφή βίντεο
Γνωρίστε μας...	1300 Τίτλοι Περιοδικών σας περιμένουν να τους ξεφυλλίσετε Journals@IonianUniversityLibrary	Ιαν 2019	160 προβολές, 11 Like	61 προβολές, 5 Like	1300 Τίτλοι Περιοδικών σας περιμένουν να τους ξεφυλλίσετε. Πού αλλού; Μα, στη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου!
Γνωρίστε μας...	Μια μέρα στη βιβλιοθήκη... OneDay@IonianUniversityLibrary.gr	Μαρ 2019	1919 προβολές, 64 	119 προβολές, 6 Like	Μια σύντομη προβολή των λειτουργιών της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης του Ιονίου Πανεπιστημίου
Γνωρίστε μας...	One day at Ionian University Library OneDay@IonianUniversityLibrary.eng	Ιουλ 2019	877 προβολές, 56 	87 προβολές, 8 Like	This video was shown during IFLA WLIC 2019 in Athens.
Γνωρίστε μας...	6+1 πράγματα που δεν πρέπει να κάνετε σε μια βιβλιοθήκη... Donts@IonianUniversityLib	Οκτ 2019	1224 προβολές, 68 	968 προβολές, 3 σχόλια, 39 Like	Υπάρχει κεφάλτος τρόπος να μάθουμε τις απαγορεύσεις σε μια βιβλιοθήκη; Στη Βιβλιοθήκη του Ιονίου

	rary				Πανεπιστημίου βρήκαμε τον τρόπο... Απολαύστε υπεύθυνα!
Η Βιβλιοθήκη σε ένα λεπτό	<i>Πώς μπορεί να γίνει κανείς μέλος στη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου;</i> BecomeAMember@IonianUniversityLibrary	Νοε 2019	(ενσωματωμένο στο YouTube)	267 προβολές, 2 σχόλια, 10 Like	
Γνωρίστε μας...	<i>Τρέιλερ Καναλιού</i> ImagesEnchant@IonianUniversityLibrary	Δεκ 2019	181 προβολές, 5 Like	96 προβολές, 6 Like	Ένα σύντομο βιντεάκι για το Κανάλι YouTube της Βιβλιοθήκης του Ιονίου Πανεπιστημίου.
Γνωρίστε μας...	<i>Πώς είναι μια βιβλιοθήκη κλειστή, χωρίς κόσμο;</i> MissU@IonianUniversityLibrary2020	Ιουλ 2020	(ενσωματωμένο στο YouTube)	173 προβολές, 5 Like, 1 thumbs down	Στη Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης του Ιονίου Πανεπιστημίου συνεχίζουμε να εργαζόμαστε παρά την αναστολή λειτουργίας λόγω του νέου κορονοϊού, αλλά μας λείπουν οι χρήστες μας!
Η Βιβλιοθήκη πληροφορεί ...	<i>Παραπληροφόρηση σε κορονο-καιρούς</i>	Νοε 2020	YouTube + Facebook	1128 προβολές, 218 Like, 15 κοινοποιήσεις, 34 σχόλια (σε 3 ημέρες από τη δημοσίευση)	Δείτε την ταινία μικρού μήκους που δημιούργησε η Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης του Ιονίου Πανεπιστημίου σχετικά με τις ψευδείς ειδήσεις και την παραπληροφόρηση για το νέο κορονοϊό.

Πίνακας 1: Συγκεντρωτικές πληροφορίες για τα βίντεο παραγωγής της ΒΙΚΕΠ Ιονίου Πανεπιστημίου

2.2. Παραγωγή βίντεο κατά την πανδημία

Όταν ξέσπασε η πανδημία λόγω του νέου κορονοϊού και οι βιβλιοθήκες έκλεισαν, υπήρχε ανάγκη εύρεσης διεξόδων στην τέλεση των λειτουργιών και την κάλυψη των αναγκών των χρηστών, αλλά και διατήρησης της επικοινωνίας. Με την εξάπλωση της «πανδημίας» παραπληροφόρησης που ακολούθησε, ήταν δεδομένο για μας ότι θα καταφύγουμε στο οπτικοακουστικό αυτό μέσο, με την τεχνογνωσία και την εμπειρία που είχαμε πλέον κατακτήσει. Έτσι, δημιουργήσαμε δύο νέα βίντεο:

Το πρώτο με τίτλο “MissU” αποσκοπεί στη διατήρηση της επικοινωνίας με τους χρήστες, η οποία διακόπηκε βίαια με την έναρξη της περιόδου καραντίνας. Το βίντεο παρουσιάζει τους χώρους της Βιβλιοθήκης σκοτεινούς, χωρίς ανθρώπινη παρουσία, ενώ ακούγονται ψίθυροι που σε προηγούμενο διάστημα κυριαρχούσαν στο χώρο, λόγω της παρουσίας των φοιτητών/τριών μας. Το βίντεο καταλήγει σε μια πιο αισιόδοξη νότα, παρουσιάζοντας το

προσωπικό της Βιβλιοθήκης να εργάζεται, περιμένοντας να αλλάξει η κατάσταση και η Βιβλιοθήκη να ξαναγεμίσει φως και ομιλίες.

Στη συνέχεια, προβληματισμένες με το μέγεθος διασποράς της παραπληροφόρησης, εσκεμμένης ή όχι, γύρω από τον νέο κορονοϊό, αποφασίσαμε ότι έπρεπε να δράσουμε. Το δεύτερο βίντεο ολοκληρώθηκε τον Νοέμβριο 2020 και αποσκοπεί στην προφύλαξη των νέων από την παραπληροφόρηση και στον εφοδιασμό των χρηστών με ένα εργαλείο που θα τους βοηθήσει πρακτικά να ξεχωρίζουν τις ψευδείς ειδήσεις από τα γεγονότα. Αναφερόμαστε στα οκτώ κριτήρια εντοπισμού ψευδών ειδήσεων που συνέταξε η IFLA και δημοσίευσε ως infographic. Παρόμοια κριτήρια έχει εισαγάγει και ο ΠΟΥ (World Health Organization, 2020). Τα κριτήρια στο βίντεο συνδέονται με μια ψευδή είδηση, η οποία πραγματικά μεταδόθηκε από τα ΜΜΕ ή τα κοινωνικά δίκτυα, αναπαριστάται με σύντομης διάρκειας σκηνές από ερασιτέχνες ηθοποιούς ή φοιτητές/τριες και βέβαια, σε κάθε περίπτωση αποδομείται ώστε να αποκατασταθεί η αλήθεια. [Αυτή η ταινία μικρού μήκους ανοίγει με τη δήλωση: «Στον σύγχρονο, περίπλοκο κόσμο της διαρκώς εξελισσόμενης έρευνας και της μεγάλης εξειδίκευσης, είναι πολλές φορές δύσκολο να διακρίνουμε την αλήθεια από το ψέμα. Πώς μπορούμε να αξιολογήσουμε τις πληροφορίες που διαβάζουμε; Η Βιβλιοθήκη εφαρμόζει και συστήνει το σχήμα που διαμόρφωσε η IFLA», ενώ ολοκληρώνεται με την κατακλείδα «Πρώτα έναν ειδικό ή έναν βιβλιοθηκονόμο. Οι βιβλιοθηκονόμοι δεν είναι ειδικοί στην κάθε επιστήμη, αλλά είναι ειδικοί στην πληροφορία».]

2.3. Τεχνική και καλλιτεχνική άποψη παραγωγής βίντεο

Η εύρεση της ιδέας και η δημιουργική διαδικασία είναι τα πρώτα στάδια παραγωγής ενός καλλιτεχνικού ή ενημερωτικού βίντεο. Με αφηγηριακό σημείο το μήνυμα του εκάστοτε βίντεο στήνεται η σεναριακή βάση, η οποία στη συνέχεια αποτελεί το υλικό που επεξεργάζεται μια ομάδα, ώστε να υπάρχουν οι διαφορετικές οπτικές επί του θέματος, αλλά και η βοήθεια στην προώθηση της δράσης. Επειδή τα βίντεο απευθύνονται κυρίως σε νέους ανθρώπους, η προσέγγιση των θεμάτων συνήθως γίνεται με ανάλαφρο και συχνά με χιουμοριστικό τρόπο, ώστε να είναι πιο ελκυστικά. Στην συνέχεια, δημιουργείται το *storyboard*⁹ που αποτελεί τον οδηγό των πλάνων. (Στις περιπτώσεις που υπήρχε συμμετοχή κοινού, ζητούσαμε τη βοήθεια τους επί το έργον ή μερικές μέρες νωρίτερα όταν το γύρισμα θα απαιτούσε αρκετό χρόνο). Μετά το τέλος των γυρισμάτων, ξεκινάει το *μοντάζ*¹⁰ και η

⁹ Storyboard: είδος γραφικής αναπαράστασης σχεδίων ή εικόνων σε σειρά, με απώτερο σκοπό την εικονοποίηση ενός κινηματογραφικού πρότζεκτ.

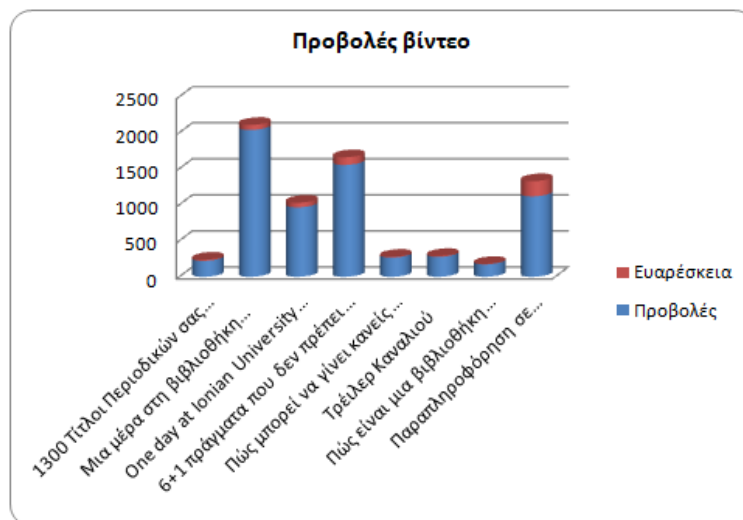
¹⁰ Μοντάζ: η συναρμογή των πλάνων, το καθένα από τα οποία καταγράφει μία θεματική ή χρονική ενότητα.

ηχητική επεξεργασία¹¹. Αφού ολοκληρωθεί το πρώτο *cut*¹², συζητάμε εκ νέου για το αν έχει επιτευχθεί ο σκοπός του βίντεο και προχωράμε σε διορθώσεις μέχρι το τελικό *cut*.

Εκτός από το σενάριο, χρειαζόμαστε μία κάμερα με σχετικά καλή ανάλυση. Οι κάμερες που χρησιμοποιήσαμε ήταν η Canon 600d και η Canon 60d (fullHD). Σταθερά πλάνα χωρίς κίνηση ή κούνημα είναι ευκολότερο να επιτευχθούν με την χρήση ενός τρίποδα. Ο τρίποδας που χρησιμοποιήθηκε στα δικά μας γυρίσματα ήταν ο manfrotto pro 475b. Τέλος, ένα καλό καταγραφικό ήχου συμβάλλει στην καλύτερη δυνατή επεξεργασία του ήχου, ώστε να μην υπάρχουν ενοχλητικές εναλλαγές στην ένταση του ήχου μεταξύ μουσικής και διαλόγων. Η καταγραφή του ήχου – όποτε χρειάστηκε – έγινε με το ζουμ h4pro. Τέλος, το λογισμικό μοντάζ που χρησιμοποιήθηκε είναι το premiere pro της Adobe. Απλούστερα λογισμικά στην χρήση και με μηδενικό κόστος είναι τα: Windowsmoviemaker, HitFilm Express, VideoPad, DaVinci Resolve και Shotcut.

3. Συζήτηση – Συμπεράσματα

Όσον αφορά στη διάδοση των βίντεο που παράγει η Βιβλιοθήκη, παρατηρούμε μεγάλες διακυμάνσεις στη διάδραση του κοινού: ορισμένα βίντεο συγκεντρώνουν μερικές εκατοντάδες προβολές, ενώ άλλα μόλις μερικές δεκάδες. Και ενώ κάτι τέτοιο μπορεί να είναι αναμενόμενο λόγω του διαφορετικού περιεχομένου, του ύφους, της γλώσσας, της εξειδίκευσης κλπ., όσα βίντεο διακινήθηκαν μέσω του facebook εξαρχής, εμφανίζονται δημοφιλέστερα από εκείνα που αρχικά αναρτήθηκαν στο YouTube και στη συνέχεια δημοσιοποιήθηκαν μέσω facebook. Στο παρακάτω γράφημα παρατηρούμε τις διακυμάνσεις:

Γράφημα 1

¹¹ Ηχητική επεξεργασία: μίξη των ηχογραφημάτων, που καταγράφηκαν κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων ή η τοποθέτηση και επεξεργασία άλλων ήχων για τη δημιουργία του συνολικού ηχητικού περιβάλλοντος του οπτικοακουστικού έργου.

¹² Cut: Το εργαλείο του μοντάζ, το οποίο ενώνει δύο πλάνα σε συνέχεια ή ασυνέχεια. Ως πρώτο cut ορίζεται η πρώτη ολοκληρωμένη απόπειρα του οπτικοακουστικού έργου.

Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η ενασχόληση με τις πλατφόρμες των κοινωνικών δικτύων απαιτεί μεγαλύτερη δέσμευση χρόνου και ανάπτυξη σχετικών δεξιοτήτων και γνώσεων. Είναι σημαντικό να αφιερώσουμε μεγάλο μέρος των προσπαθειών μας, όχι μόνο στην άρτια δημιουργία, αλλά και στην κατάλληλη προβολή του «προϊόντος». Παράλληλα, οφείλουμε να μαθαίνουμε τόσο από τις επιτυχίες, όσο και από τις αποτυχίες των προσπαθειών μας.

Σε δεύτερο επίπεδο, η εμπειρία αυτή μας απέδειξε ότι ορισμένες φορές δεν απαιτούνται εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες για να δημιουργηθεί μια διαφορετική, πρωτοποριακή, ίσως, υπηρεσία. Χρειάζεται όμως να δίνεται η δυνατότητα έκφρασης κάθε άποψης, αξιοποίησης των γνώσεων, κλίσεων και ταλέντων των μελών του προσωπικού και συγκρότησης ομάδων για αξιόλογες συνεργασίες.

Επίσης, οι δουλειές που αναγνωρίζονται ως επιτυχημένες, ενθαρρύνουν την ομάδα, με αποτέλεσμα να έχει διάθεση για ακόμη περισσότερα και καλύτερα αποτελέσματα. Μετά το πρώτο βίντεο ακολούθησαν κι άλλα, γιατί πολύ απλά συνειδητοποιήσαμε ότι μπορούσαμε να συνεχίσουμε χάρη στο ανθρώπινο δυναμικό μας, χωρίς προϋπολογισμό και σκηνικά. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση εμπειρίας και γνώσης.

Όσον αφορά στους περιορισμούς της παρούσας εργασίας, για το τελευταίο βίντεο με τίτλο «Παραπληροφόρηση σε κορονο-καιρούς» παραθέτουμε τα δεδομένα διάδρασής του με το κοινό των τριών πρώτων ημερών από την ανάρτησή του. Συνεπώς η πορεία του έχει μόλις ξεκινήσει και δεν προσφέρεται ακόμα για εξαγωγή συμπερασμάτων, εκτός από το ότι πορεία του διαγράφεται καλή.

Για τη συνέχεια, υπάρχουν πολλοί δρόμοι που ανοίγονται μπροστά μας και παρόλο που είναι όλοι ενδιαφέροντες, θα πρέπει να ιεραρχήσουμε προτεραιότητες και να επενδύσουμε ανάλογα με το χρόνο μας: Η μελέτη της διάδρασης του κοινού με τα βίντεο μας, η συστηματική προώθηση των βίντεο και του καναλιού μέσα από τα ψηφιακά μέσα, η δημιουργία περισσότερων βίντεο τόσο βάσει των αναγκών των χρηστών μας, όσο και των δικών μας ιδεών. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι προγραμματίζουμε τον εμπλουτισμό της σειράς «Η Βιβλιοθήκη σε ένα λεπτό» ολοκληρώνοντας το επόμενο διάστημα δύο νέα βίντεο για τα δικαιώματα δανεισμού ανά κατηγορία χρήστη και τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης, καθώς και την παραγωγή βίντεο για τους ρόλους και τα καθήκοντα των βιβλιοθηκονόμων. Τέλος, στις στοχεύσεις μας είναι η προώθηση του καναλιού της Βιβλιοθήκης σε ένα κέντρο επικοινωνίας της ακαδημαϊκής κοινότητας του Ιονίου Πανεπιστημίου, με τη συγκέντρωση βίντεο δημιουργημένων από χρήστες.

Λίγες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες παράγουν και προωθούν συστηματικά βίντεο για την επικοινωνία και την ενημέρωση των χρηστών τους. Ακόμη λιγότερες είναι εκείνες που δημιουργούν βίντεο με καλλιτεχνικές αξιώσεις. Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να μοιραστεί την τεχνογνωσία που η Βιβλιοθήκη μας έχει συλλέξει τα τελευταία χρόνια στο ζήτημα αυτό. Πιστεύουμε όμως ότι έχουμε ακόμη αρκετό δρόμο μπροστά μας έως ότου αξιοποιήσουμε όλες τις δυνατότητες που μας παρέχει το μέσο αυτό.

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όσους και όσες εμφανίζονται στα βίντεο για την πρόθυμη και δημιουργική εθελοντική συμμετοχή τους, με ιδιαίτερη μνεία στις κκ. Μ. Χαραλαμποπούλου για το πληθωρικό ταλέντο της και Π. Ρώσση για τη ζεστή φωνή της. Ευχαριστίες απευθύνουμε στο διδακτικό προσωπικό του Ιονίου Πανεπιστημίου που στήριξε τις προσπάθειές μας και ιδιαίτερα στον Καθηγητή Ιωάννη Κόκκωνα για τη βοήθειά του με τη συλλογή γραφομηχανών του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας. Τέλος, ξεχωριστές ευχαριστίες φυλάσσουμε για τους/τις βιβλιοθηκονόμους της Βιβλιοθήκης και τον ενθουσιασμό τους για το εγχείρημα αυτό.

Βιβλιογραφία

- Clement, J. (2020, Apr, 8). YouTube-Statistics & Facts. *Statista*.
<https://www.statista.com/topics/2019/youtube/> ημ/νία πρόσβασης: 13/11/2020.
- Colburn, S., & Haines, L. (2012). Measuring Libraries' Use of YouTube as a Promotional Tool: An Exploratory Study and Proposed Best Practices. *Journal of Web Librarianship*, 6(1), 5–31. <https://doi.org/10.1080/19322909.2012.641789>
- Eysenbach, G. (2020). How to Fight an Infodemic: The Four Pillars of Infodemic Management. *Journal of Medical Internet Research*, 22(6).
<https://doi.org/10.2196/21820>
- Henley, J., N. McIntyre. (2020, Oct., 26). Survey uncovers widespread belief in 'dangerous' Covid conspiracy theories. *Guardian*.
<https://www.theguardian.com/world/2020/oct/26/survey-uncovers-widespread-belief-dangerous-covid-conspiracy-theories>
- Johns Hopkins University. Center for Systems, Science and Engineering. (2020). *COVID-19 Dashboard*.
<https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6> ημ/νία πρόσβασης: 10/11/2020.
- Little, G. (2011). The revolution will be streamed online: Academic libraries and video. *The Journal of Academic Librarianship*, 37(1), 70–72.
- Munich Security Conference 2020 (Feb, 15)
<https://www.who.int/dg/speeches/detail/munich-security-conference> ημ/νία πρόσβασης: 10/11/2020.
- Perry, A. (2011). Lights, camera, action! : How to produce a library minute. *College & Research Libraries News*, 72(5), 278-283. <https://doi.org/10.5860/crln.72.5.8563>

- Statista. (2019, Oct. 18). *Italy: average monthly time spent on YouTube 2018, by age group*. <https://www.statista.com/statistics/933001/average-monthly-time-spent-on-youtube-by-age-group-in-italy/#statisticContainer>
- Webb, P. L. (2007). YouTube and libraries : It could be a beautiful relationship. *College and Research Libraries News*, 68(6), 353–355. <https://doi.org/10.5860/crln.68.6.7815>
- World Health Organization. (2020). *Let's flatten the infodemic curve*. <https://www.who.int/news-room/spotlight/let-s-flatten-the-infodemic-curve>
- Ευρωπαϊκή Ένωση. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2020). *Αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης για τον κορονοϊό : αγώνας για τη σωστή παρουσίαση των γεγονότων*. Βρυξέλλες, 20 σ. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0008&from=EL>
- Βασιλειάδης, Γ. (2006). *Animation : ιστορία και αισθητική του κινουμένου σχεδίου*. Αθήνα : Αιγόκερως.
- Βικιπαίδεια. (2019). *Βουβός κινηματογράφος*. https://el.wikipedia.org/wiki/Βουβός_κινηματογράφος
- Κωνσταντάτου, Ε. (2020, Απρ., 28). Πολύ υψηλό το πρόβλημα της παραπληροφόρησης εκτιμούν οι πολίτες εν μέσω κορωνοϊού. *Το Βήμα*. <https://www.tovima.gr/2020/04/28/society/i-parapliroforisi-exei-ti-metadotikotata-enos-iou/>